

יב ע"א. פתח בברכה אחת וסיים באחרת

הגמרא דנה בדין שפתח בברכה "ברוך אתה יי אלוקינו מלך העולם", ואז נזכר שהוא צריך לסיים את הברכה באופן אחר משחשב בתחילה, מסתפקת הגמרא האם מכיוון שחתם את הברכה כראוי - יצא ידי חובה, או מכיוון שהתכוון בעת שאמר את עיקר הברכה "שם ומלכות" על דעת ברכה אחרת - הרי שדינו כמי שבירך ברכה אחרת (רש"י ד"ה "בתר")

חשב על שיכר | נזכר שזה יין

ברוך אתה יי, אלוקינו מלך העולם בורא פרי הגפן

יצא ידי חובה, כי ברכת שהכל פוטרת גם יין, ועיקר הברכה וחיתומה נאמרו כראוי

מחזיק יין

גמרא

חשב על יין | נזכר שזה שיכר

ברוך אתה יי, אלוקינו מלך העולם שהכל נהיה בדברו

הגמרא מסתפקת האם הולכים אחר עיקר הברכה או אחר החתימה?

מחזיק שיכר

חשב על שחרית | והתבלבל לחשוב ערבית

ברוך אתה יי, אלוקינו מלך העולם אשר בדברו מעריב ערבים... בא"י המעריב ערבים

חשב על ערבית | נזכר שמתפלל שחרית

ברוך אתה יי, אלוקינו מלך העולם יוצר אור ובורא חושך... בא"י יוצר המאורות

מתפלל שחרית

ברייתא

חשב על ערבית | והתבלבל לחשוב שחרית

ברוך אתה יי, אלוקינו מלך העולם יוצר אור ובורא חושך... בא"י יוצר המאורות

חשב על שחרית | נזכר שמתפלל ערבית

ברוך אתה יי, אלוקינו מלך העולם אשר בדברו מעריב ערבים... בא"י המעריב ערבים

מתפלל ערבית

במקרה הראשון והשלישי שחתם לא כראוי - לא יצא, במקרה השני והרביעי שחתם כראוי - יצא

"כללו של דבר: הכל הולך אחר החיתום"

גמרא

האם המשנה ריבתה דין של המחזיק שיכר ובירך בתחילה על יין וחתם כראוי - שבחתימתו יצא ידי חובה?

אי אפשר להשוות בין דין יין ושיכר לתפילת שחרית וערבית

הברייתא ריבתה דין של לחם ותמרים

מפני שבשחרית אמר "ובורא חשך" - והזכיר ערבית, ובערבית אמר "גולל אור" והזכיר שחרית, ובעת עיקר הברכה אמר מעט כראוי

מפני שבשחרית וערבית המתפלל אמר בסיום ברכה בשם ה' כראוי

חשב שאכל תמר | נזכר שאכל לחם

ברוך אתה יי, אלוקינו מלך העולם | הזן את העולם כולו

לא ייתכן שזה המקרה שהברייתא ריבתה, כי זה בדיוק אותו מקרה של "המחזיק שיכר", ואמרנו שהברייתא לא ריבתה את המקרה של "המחזיק שיכר"

סיים לאכול לחם

חשב שאכל לחם | נזכר שאכל תמר

ברוך אתה יי, אלוקינו מלך העולם | על העץ ועל פרי העץ

יצא ידי חובה, כי אפילו אם היה מסיים את הברכה כפי שחשב לומר "הזן את העולם" היה יוצא ידי חובה, כי תמרים הם מזינים ומשביעים

סיים לאכול תמרים

1- הגמרא אומרת שהתירוץ הראשון שאי אפשר להשוות בין ברכות הנהנין לברכות קריאת שמע, מפני שישנה בתפילה ברכה נוספת בסופה (שאותה אמר כראוי), היא לשיטת רב שאומר שיעקר הברכה היא בהזכרת שם ה' (ברוך אתה יי) - ולכן כאשר אותו אדם כיוון כראוי באמירת הברכה השנייה - יצא ידי חובה (וממילא אי אפשר להשוות לברכות הנהנין שיש בהן רק שם ה' אחד - שאמר אותו המברך לא כראוי), אך לשיטת רבי יוחנן שסובר שיעקר הברכה הוא הזכרת שם ומלכות (...יי, מלך...) - אין באמירת שם ה' השני כדי "לכפר" על הטעות שלא כיוון כראוי בפתחת הברכה (וממילא אפשר ללמוד מברכות קריאת שמע לברכות הנהנין, וכפי שיעקר הברכה בברכות קריאת שמע הוא החיתום כך בברכות הנהנין עיקר הברכה הוא החיתום, ואם חתם כראוי "שהכל נהיה בדברו" על השיכר - יצא ידי חובה). הגמרא דוחה את הניסיון ללמוד אליבא דשיטת רבי יוחנן, ומסבירה שאף לשיטתו יש חילוק בין ברכות קריאת שמע לברכות הנהנין.